

6. november 2013

UKA 2013/7
Finn Karlsen

2014-mut Inatsisartut aningaasanut inatsisissaannut siunnersuut.

(Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermt Naalakkersuisoq)

Aappassaaneerinnineq.

2014-mut Naalakkersuisut Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuutaanut tunngatillugu siullermeerinninnermi oqaaserisimasatsinnik uteqqiinngikkaluarluta, aappassaaneerinninnermut tunngatillugu Siumumiit makkuninnga oqaaseqaateqarniarput.

Siullermeerinninnerup kingorna pissusissamisoortumik aappasaanertinagu suliassa-ngaatsiarsuaq Aningaasaqarnermut Akileraartarnerlullu Ataatsimiitsitaliamut suliassanngortinneqarpoq.

Ataatsimiitsitaliap piffissami sivisuumi suliarinninnermini Ataatsimiitsitaliap suleqatigiil-luarsimanera Siumumiit nuannaarutigalugu oqaatigerusupparput, Ataatsimiititaliaq sule-qatigiilluarsimaqaaq aallaqqaamut isumaqatigiittuaannartanngikkaluarluni sapinngisamik isumaqatigiilluni naapeqatigiinissaq tamanit piumassuseqarfigineqarluni anguniar-neqartarsimavoq amerlanerpaartaatigullu naapeqatigiissuteqarfigisarsimallutigu. Isumaqa-tigiiffiginngitsuugarpullu annertunngitsoq tassaavoq, sammisaq 7: allaffisornikkut sipaar-uteqarnej, tassani Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaat Aningaasanik Inatsim-mut toqqaannartumik sunniuteqanngilaq tassa ima paasillugu imminut oqimaaqatigiittumik allanngortitsinerummat.

Siumumiit oqaatigisariaqarparput taamatut suleriasaseqarsimaneq nuannerpoq toqqis-simanarlunilu periarfissarlu manna iluatsillugu Aningaasaqarnermi Akileraatarnermilu Ataatsimiititaliami ilaasortaqtikka qutsaviginiarpakka pitsaasumik suleqatigiissimanerput pillugu.

Eqqaangitsoorneqarsinnaangilaq Aningaasaqarnermut Akileraatarnermullu Naalak-kersuisoq Partiit assigiinngitsut arlaleriarlugit naapillugit isumaqatiginiartarsimammagit matumani aamma pinngitsoorumanngilagut Siumumiit Naalakkersuisoq qutsavigissallugu piumassuseqarluarluni naaperiaasinnaasuseqarlunilu suleriaaseqarneranut.

Siullermeerinninnermi pingaartitagut taakkartorpagut. Maannalu tamaasa uteqqillugit taanngikkaluarlugit, ilaatigut suliffissaaleqinerup akiorniarneqarneranut tunngatillugit sulinerit ersarinnerusariaqarneri pimoorusaaneruserariaqarneri eqqaavagut. Tamatu-munngalu tunngatillugu Naalakkersuisut suliffissaaleqinerup akiorniarnernanut aningaa-

saliissutit qaffanniarlugit allannguutissamik siunnersuuteqarnerat Siumumiit nuannaarutigalugu oqaatigissavarput, soorunami aningaasat qaffannerat naammanngilaq, suliniarfigineqarnerallu ersarinnerulertariaqartoq sulilersinneqartullu amerlineqartariaqarneri Siumumiit piumasarissavarput.

Siumumiilli puigorneqanngilluinnartariaqartutut oqaatigisariaqarparput inuit atugaanut tunngasut pitsanngorsaavineqarnissaat pimoorulluinnarlugit Naalakkersuisunit sulisutigineqarnissaat. Naluneqanngilluinnarpormi ilaqutariit ilaat meeqqaminnut pilersuiniarnertik assut ajornartorsiutigisaraat, ilaatigut suliffissaaleqineq annertuumik ajornartorsiutaasoq imaanaangitsorlu qaangerniarneqartariaqarnera Siumumiit ilungersortumik Naalakkersuisunut eqqumaffigilluinnarlugu sulisutigineqassasoq, ataatigut titarlugu, piumasaraarput.

Nappaasuarmut kræftimut akiuniarnermut tunngatillugu Naalakkersuisut immikkut aningaasaliinissamik siunnersuuteqarnerattaq nuannaarutissaavoq, inuiaqatigiinni nappaasuaq nalinginnaaleraluttuinnartoq sakkortunerusumik akiorniassallugu pissaaffeqarnerput matumani ersersinneqarmat.

Ilaatigut siullermeerinninnermi apeqqusersimasatta ilagaat inissianik illunik tunisinissamut tunngatillugu isertissamaakkanut tunngasut. Naalakkersuisut qujanartumik tusaaniarlutik tamanna allanngortippaat ukiunut arlariinnut siaarlugu, tamanna soorunami isertitassanik kinguariarnermik kinguneqarpoq allanillu ujaasisariaqalerneramik pisariaqartitsilerluni, ilaatigut aallerfigineqarput, aalisarnerup ineriartortinneqarnissaanut aningaasaliisstaagaluanik ikilisitsinikkut, tamanna Ataatsimiitsitaliap paasilluarsinnaavaa tassami inatsisinik allannguisoqarsimatinnagu aningaasaliissutaasimagaluartut atorneqasinnaaneri assorujussuaq ajornakusoomata. Ukioq manna aningaasaliissutaasimagaluartut 7 million koruunit ilamiinnanngui atorneqasinnaapput inatsisip sukangavallaarnera peqqutigalugu, taamaatumik Aalisarnermut Piniarnermut Nunalerinermullu Naalakkersuisoq Siumumiit qinnuigissavarput inatsisip taassuma upernaakkut ataatsimiinnermi nutarterlugu suliarineqarnissaanut siunnersuusioqqullugu.

Isertitassat eqqarsaatigalugit siullermeerinninnermi Siumumiit oqaatigaarput ilaatigut pisor-tat tamakkiisumik ilaannakortumilluuniit piginneqataaffiisa namminersortunngorsarneqarsinnaaneri Naalakkersuisunut misissorlugit nalilersueqqullugit, tamanna nangillugu Siumumiit sulisutigineqarnissaa kaammattuutigaarput. Naalakkersuisullu aappaasaaneerinninnissamut allannguutissamik siunnersuuteqarsimapput aningaaserivimmi piginneqatigiissutit tunineqarneratigut aningaasanik isertitsinissaq. Tamanna Ataatsimiitsitaliamit tapersinngikkallarlugit itigartinngikkallarlugulu isummernissaq pingajussaaneerinninnissamut kinguartikkallarneqarpoq Naalakkersuisorlu piumaffigalugu ersarinerusumik tunngavilersuummik saqqummiusseqqullugu, tassami Aningaasaqarnermut Ataatsimiitsitaliaq akuersilluni aalajangiissaguni ersarissunik tunngavilinnik takusutissaqarluni aalangertariaqarmat. Taamaakkaluartoq Siumumiit ersarissumik Naalakkersuisunut oqaatigissavarput Siumup kissaatiginngikkaa aningaaserivimmi pigin-

neqataassutit ukiuni makkunani tuniniarneqassanngitsut. Isertitassatulli aningaasaliissutaasimagaluartut allanit taartissaanik nassaarniaqqullugit Naalakkersuisut piumaffigissallugit Siumumiit.

Taamatutaaq raajanut akitsuutit qaffanneqarnissaanut siunnersuut Ataatsimiitsitaliamit akerlerineqanngikkaluartuq pingajussaaneerinninissamut kinguartikkallarnejarpoq tamatumani paasissutissat atorfissaqartitat kingusinnerusukkut pissarsiarineqarneri pis-sutaapput.

Siumumiit siullermeerinninnitsinni aningaasanik issaatitsiffiusinnaasunik Naalakkersuisut sulissutiginninniarnisaanik piumaffigaagut, soorlu aalisakkat aningaasarsiornikkut iluaqutigineqarnerunissaat, tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit pigineqataaffiit namminer-sortunngorsarnisassa, suliffissaaleqisunut suliffissaqartitsiniarneq, aatsitassarsiornermik angusaqarniarnermi sukkanerusumik sulisoqalernissaa, tamakku Siumumiit siullermeerinninnitsinni ilaatigut piumasarisatsinnut ilaapput.

Taamatut piumasaqarnerput Siumumiit nangittumik uteqqillugu piumasareqqissavarput.

Aammattaaq Siumumiit taanngitsoorusunngilagut silaannaap, immallu sarfaata allanngornerisa kingunerisaanik periarfissat allat nunatsinni periarfissanngorput ilaatigut soorlu imartatsinni pisuussutit nalilissuit assersuutisaqqipput "Avaleraasartuut". Taakku aalisarneqarnerini nunatta karsiata malunnaatilimmik iluaquteqartariaqarnera Naalakkersuisut sukkasuumik sulissutigissagaat Siumumiit piumasarigatsigu.

Allallu aalisakkat aamma eqqarsaatigalugit iluaquteqarniarsinnaaneq matumani pineqarput.

Siumumiillu sakkortuumik piumasarigatsigu erseqqissassavarput Avaleraasartuut aalisarneqarnisaat eqqarsaatigalugu nunaqavissunut tunniunneqarnissaat, tamanna pimoorulluinnarlugu sulissutigineqassasoq malinneqarlunilu.

Tamatuma eqqartornerani inuusuttut nunaqavissut aalisartutut inussutissarsiornissaanut periarfissaat eqaannerulernissaat Naalakkersuisunit sulissutigineqassasoq Siumumiit piumasaraarput.

Aatsitassarsiorfiusussamik annertuumik Naalakkersuisut qanittumi atsioqateqarput, tamannalu piulerpat suliffissat amerlasuut ilinniarsimasut aammalu sulianik ilinniar-simanngikkaluartut annertuumik pisariaqartittussanngussavagut. Nalunngilarput nunani allani ilinniarlutik allaniikkallartut naammassigunik angerlarnissaat pimoorullugu sulissutigineqartoq, atorfissaqarteqigatsigimmi sulissutigineqartoq tamanna pimoorullugu nangittumik Naalakkersuisunit sulissutigiuaarneqassasoq Siumumiit kissaatigaarput.

Ukuli, sulianik ilinniarsimanngitsut Qallunaat Nunaannut ukiuni kingullerni amerlaqisut noorartut ("aviisit qimaasunik taasagaat") taakku nunatsinnut angerlarteqqinneqarnissaannut Naalakkersuisut pimoorussillutik suliniuteqarnissaat Siumumiit kissaatigaarput, inuimmi

taakkuupput siunissami qanittumi ungasinnerusumilu pinngitsuugassarinnngisatsinnik atorfissaqartitagut, manna politikikkut aalloriarneq nunatsinni sulisussanik ilinniarsimannngikkaluani annertoorujussuarnik atorfissaqartitsilluinnalertussaavugut. Taamaattumik Naalakkersuisut Siumumiit qinnuigissavagut innuttaaqatigut Qallunaat Nunaannut nuussimasut angerlaqqissinnaaneritut suliniuteqaqqullugit inuit taakku pinngitsoornata nunatsinni atorfissaqartikkatsigit.

Siumumiit uteqqissavarput siullermeerinninnermi piumasarisarput, tassalu sanaartornermut iluarsaartuussinermullu aningaasaateqarfimmi aningaasarpasuit uningaannartut atorluaqqullugit, nunatsinni pisariaqartinneqaqaat namminersorlutik suliffinnik ingerlataqartut suliassameernerini pinngitsoorsinnangilagut. Minnerunngitsumik atuisut tassa innuttaasut inissaaleqisut, atuarfiit iluarsagassat, ilinniartut inaasa iluarsartuunneqarnissaat assigisaallu pisariaqartinneqavissut eqqarsaatigalugit. Taamaattumik aningaasat uninngaannartut sulisinneqalissasut Siumumit kissaatigaarput. Aningaasat pineqartut amerlaqaat 800- 900 million koruunit missaannipput.

Nalunngilarput aningaasat ilarpasui aalajangersimasunut pituttugaarersut, taamaakaluartoq aamma qularnannngilaq aningaasat ilaat siusinnerusukkut pituttugaasimagaluartut "immaqa" siunertanut aalajangersimasunut pisariaqartitsiunnaarsimasinnaapput, tamanna tunngavigalugu aningaasaateqarfimmi aningaasat uninngasut Naalakkersuisunit misissoqqissaarneqassasut Siumumit kissaatigaarput.

Ilanngullugu illoqarfiit nunaqarfiillu ukiuni kingullerni ineriartornikkut sanaartornikkullu "missukutaasimasut" sanaartorfigineqalernissaat eqqumaffigilluinnarneqarnissaat Siumumit pimoorullugu piumasarigatsigu uteqqissavarput.

Naggataatigut, Naalakkersuisut aningaasanut inatsisissatut siunnersuutaat siullermik saqqumiunneraniit manna allannguutissatut siunnersuutigineqartut 125-it taakkuutinneqarput.

Taakkunnnga immikkoortut 14-it Ataatsimiitsitaliamit pingajussaaneerinninnissamut kinguartikkallarneqarput, sinneri tamakkiisumik Siumumiit akuerineqarnissaat innersuusutigaagut. Ikinnerussuteqartuniilli sammisaq 7-p ataaniittut itigartinneqarnissaat inassutigaat.

Aningaasanut inatsisissatut siunnersuut saqqummiuteqqarneraniit maanna Naalakkersuisut allannguutissatut siunnersuutaasa tamakkiisut sunniutissat ingerlatsinermut, sanaartukkanut, taarsigassarsiarititanullu inernerusussatut missingersuutinut, IST-mi 52,4 million koruuninik amigartooruteqartussaassaaq, saqqummiuteqqarneranut sanilliullugu pitsanngoriangaatsiarluni. Asserssutigalugu ukioq 2012 taakkorpiat eqqarsaatigalugit nunatta karsia amigartoorfiussasooq aningaasanut inatsit naamassineqarpoq 301 million koruuninik, taamanikkumut sanilliullugu pitsanngoriaat annertoqaaq iluarisimaarnarlunilu.

Taamaakkaluartoq Siumumiit oqaatigereerparput aningaaseriveqarnikkut piginneqataassutit tuniniarneqarnissaat maannakkuugallartoq kissaatigineqanngitsoq tamanna

nassataqassaaq aningaasat isertissamaakkat 68.5 milliunit, ukiullu tullianut 62.5 million koruuninik ajorseriarneranik. Kisiannili soorunami unititsinerup kingunerisaanik sinneqartoorutinik pissarsinissaq ingerlaqqittussanngussasoq naatsorsuutigisariaqarpoq.

Tamanna tunngavigalugu Naalakkersuisut sipaarniuteqaqqissinnaanerat imaluuniit isertinneqarsinnaasunik allanik nassaarniartariaqalernerannik kinguneqassaaq.

Tamatuma saniatigut Siumumiit kissaatigaarput nammineerluni illuliortarnermut tapiissutit qaffaneqarnissaat Naalakkersuisut sulissutigissagaat, pingaartumik akissakinnerit eqqarsaatigalugit pitsaasumik tamanna sunniuteqartussaasoq ilisimagatsigu.

Siumumiit ilanngullugu Naalakkersuisunut suliakkiutigaarput Namminersorlutik oqartusanit kiffartuussinissamut tunngatillugu isumaqatigiissuteqarfigineqartunut aningaasat tunniunneqartartut misissuiffiqeqqissaassagaat.

Aammataaq Naalakkersuisut Siumumiit apererusuppagut aalisakkanik tunitsiveqarnermut tunngatillugu tapiissuteqartarnerup atorunnaarsinniarneqarnera piviusorsiortuunersoq, maannamummi takusinnaasagut misilittakkallu takutittuartaarpaat sinerissap ilaanni tapiissuteqarani ingerlaniarneq ajornavissoq, tamanna Naalakkersuisunit aalajangiusimaneqassappat tunitsiveqarnikkut suli ajornartorsiuteqarnerulersinnaaneq Siumumiit aarleqqutigigatsigu.

Aningaasaqarnermi Akileraartarnermullu Ataatsimiitsitaliap ersarissarneqarnissaat piumasaralugit kinguartitai Siumumiit tamakkiissumik akuersaarlugit Aningaasanut Inatsisissatut siunnersuut Inatsisartuni aappassaaneerneqarnerani taamatut oqaaseqarluta tamakkiissumik tapersiilluta taasissaagut.

Pingajussaaneerneqartinnaguli Aningaasaqarnermi Akileraartarnermullu Ataatsimiitsitaliami suliareqqaarneqarnissaa innersuussutigalugu.